

Abonamentul:

pe 1 an 5 cor.
pe 1/2 an 2-50
pe 1/4 an 1-25

ROMANIA:

pe 1 an 7 lei
pe 1/2 an 3-50

TARA NOASTRA

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ.

Redacția
și
administrația

SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

Program de vară.

Înainte de a pleca în vacanțe — rășboinici osteniți după o luptă dreaptă — deputații noștri s'au întrunit la sfat și au convenit asupra unui program de activitate pe timpul verii. Hotărîrea lor a făcut o bună impresie pretutindeni, căci obștea noastră așa s'a obicinuit în timpul din urmă: să vadă pe aleșii săi la continuă muncă, fără popas și fără șovăire. Și care anume este programul lor?

Ei vor să cutriere regiunile românești pentru a da ochi cu mulțimea alegătorilor și acolo să tâlmăcească popoului pe larg situația politică de astăzi și să stea împreună de vorbă asupra grelelor nevoi și a mijloacelor de ușurare. Îndeosebi ei vor să lumineze pe alegători asupra mult discutatului vot universal și a greutăților făcute de guvern pentru neizbânda legii, cerută de însuș Domnitorul nostru.

Mărturisim că e o frumoasă misiune ce deputații au luat asupra-le. Dacă intenția lor se va împlini, dacă mișcarea lor va porni largă, serioasă și bine pregătită, se va săvârși în vara aceasta un însemnat fapt politic. Se va realiza în sfârșit dorința atât de des exprimată de presa noastră, ca fruntașii să vină în atingere cu mulțimea, s'o urnească pe aceasta, s'o însuflețească pentru cauza ei, dându-i toată tăria convingerii în triumful de mâine.

E sigur că în politică nu totdeauna individualitățile determină evenimentele,

ci mulțimea este aceea care dă un mers nou vieții publice. Și mai ales astăzi, când constituțiile se razimă pe suveranitatea poporului, nimic nu se mai poate face fără a-l consulta pe acesta. De voința sau mânia lui se frâng guvernele cele mai cerbicoase și sistemele cele mai apăsătoare. Și adeseori o singură mișcare a poporului trage mai mult în cumpăna politice ca o activitate parlamentară îndelungată a unei minorități strâmtorate, sau ca toate țesăturile fine ale șireților diplomați din cabinete. Din acest punct de vedere hotărîrea deputaților noștri este deci binevenită.

Dar, și de altfel, eră de dorit ca seria adunărilor populare să înceapă odată. Este așa de mult, de când s'vonul mărețelor conferențe naționale s'a stins cu totul. Acel timp pare a fi trecut în sfera legendelor. Socialiștii și toate celelalte partide politice din țară se întruneau în dragă voie și noi, umiliți supuși unui ordin deșuchiat ministerial, nu făceam uz de dreptul acesta elementar într'un stat modern, de dreptul întrunirilor populare. Ne încurcam în explicații principiare, în subtilități juridice și căutam forme „legale“ de a ne reface spartul partid național, fără a fi atât de practici și de înțelegători, că întruniri sub orice titlu și orice formă sunt o armă puternică și sunt — la nevoie — cea mai bună organizare.

Felicitând deci pe deputați pentru planul lor, noi credem în reușita lui ușoară. Din partea autorităților nu ne închipuim să se facă nici o greutate,

căci mișcarea va fi perfect legală, deputații având drepturi largi în privința convocării alegătorilor. Iar de s'ar încumeta vre-o autoritate abuzivă să pună vre-o piedecă va face mai mult rău, căci va înverșună spiritele și nu credem ca guvernul de astăzi, oricât de feroce ar fi, să mai voiască a-și înmulți numărul nelegiuirilor.

Mai rămâne ceva de lămurit.

Pentruca acțiunea aceasta să aibă un caracter demn și folosul așteptat, nu trebuie să lăsăm toată pregătirea ei în sarcina deputaților. Ajunge ca inițiativa să fie a lor, restul datoriiilor trebuie împărțit între toți cărturarii cercurilor cutriate. Ambiționi, supărări locale și alte neajunsuri de aceste cari bântuesc în scumpa noastră societate, trebuie lăsate la o parte și cei cu oarecare situații sociale trebuie să-și dea mâna pentru a aduna poporul și a-i arăta calea spre biruință. Să se organizeze comitete de primire, preoții și învățătorii să se așeze în fruntea poporului, pentruca manifestația să fie măreață și să se accentueze încă odată solidaritatea dintre noi.

Toate aceste se vor întâmpla probabil prin August, cătră sfârșitul verii, când țaranul s'a mai ușurat de muncă și are câteva zile de jertfit pentru datoriiile sale cătră neam și țară, — cătră sine însuș.

Fie ca adunările aceste populare, în vederea votului universal, să fie începutul unei vremi mai bune și al unei politici mai rodnice în viața neamului nostru!

VIEȚA LITERARĂ.

D-l Vlăduță și literații de astăzi. — Un arbitru al literaturii. — Vlăduță și Coșbuc. — Vlăduță și Dinastia. — Lucrarea mai nouă a d-lui Vlăduță: „Din trecutul nostru“.

Nu poate fi o figură mai simpatcă printre scriitorii de astăzi ca d-l Al. Vlăduță. Nu știu, vocea lui chemătoare, ochii lui de o rară strălucire, cuvintele lui blânde și răspicate, sau toată purtarea lui caldă și ademenitoare te atrag? Dar e sigur că în jurul lui e totdeauna o atmosferă prietenească și că orele petrecute cu dânsul sunt ore neuitate.

Au simțit-o probabil toți scriitorii, căci sunt prea puțini aceia cari să nu-l iubească și să nu-l caute. Casa lui e primitoare și între păreții aceia, împodobiti de pânzele multe și măiestre ale lui Grigorescu, găsești aproape în fiecare zi câte un scriitor sau pictor, stând de vorbă cu bunul stăpân. Cuvintele înțelepte curg, povețele dibace urmează și, părăsindu-l, ai impresia că ești dintr'o biserică, în care un preot-artist și-a răscolit cele mai puternice sentimente.

E foarte natural deci ca rolul d-lui Vlăduță în literatura de astăzi să fie acela al unui arbitru al valorilor. Pe câți n'a „lansat“ d-sa! Pe câți nu i-a ridicat, sprijinindu-le în taină năzuințele! Răsfoiți „Viața“ dela 1894 sau începuturile „Sămănătorului“ și veți vedea agerimea cu care-și

alegea colaboratorii. Multe din talentele de astăzi au înmugurit și s'au desvoltat în preajma d-sale prielnice. Estet rafinat și gânditor profund, e o plăcere să-l auzi cum discerne oameni și opere.

Unul singur se poate măsura cu d-sa în privința popularității printre scriitori, d-l Coșbuc. Dar temperamentul și atitudinea socială a acestuia din urmă e cu totul alta. În viața zilnică Vlăduță rămâne artist, pe când Coșbuc e om mai mult. Această fundamentală deosebire între dânsii i-a ținut multă vreme departe unul de altul. Într'un rând erau să-și facă chiar nedreptate, se încăeraseră în polemici pe cestiunea inspirațiilor din autorii străini. Dar timpul și tinerii prieteni i-au îndemnat la pace. Când, cu nefericitul Stans și cu ceilalți, am scos „Curierul literar“, având în fruntea noastră pe Coșbuc și am închis în urmă revista, pentru a-l aduce și pe al doilea măiestru în fruntea unei noi reviste, — a fost o mare bucurie printre noi: se săvârșise apropierea definitivă între cei doi. De nu mă înșel, meritul de căpetenie pentru asta li revine lui Virgil Cioflec, un entuziast admirator și prieten al amândurora.

De-atunci măestrii sunt prieteni. Dar mai este totuș ceva ce-i deosebește. Coșbuc, pe cum bine știți, este continuatorul lui Alexandri și Vlăduță al lui Eminescu. Desigur că fiecare reprezintă pe antecesorul său cu talent și cu demnitate. Ei au rămas credincioși urmași până și

în modul de a înțelege rostul activității lor în stat. Pe când Coșbuc, ca ori-ce ardelean cu credințe adânc dinastice, primește forma de stat cum există și, ca și Alexandri, caută să contribuie la întărirea ei prin slăvirea Regelui și a faptelor lui rășboinice, celalalt, d-l Vlăduță, ca și Eminescu, rămâne mai neatârnat, ca orice moldovean nemulțumit, care mai poartă, poate, în suflet palida umbră a domnilor de odinioară. Coșbuc a scris și el un imn regal și a răspândit cultul pentru Carmen Sylva, pe când Vlăduță a tipărit anul trecut acerba critică anti-regală în poezia politică „1907“, — poezie tâlmăcită în diferite înțelesuri, dar care i-a produs multe dușmării în cercurile conducătoare. Convingerile fiecăruia trebuie însă respectate și nu trebuie să uităm că poetul este și el suveran în împărăția literelor.

De-altfel mai pe sus de dragostea de domn, stă totdeauna dragostea de neam și de țară. Și aceasta o are d-l Vlăduță în o neîntrecută măsură. După înfățișarea înălțătoare a podoabelor țării sale, prin cartea „România pitorească“, iată că ne dă acum și apologia trecutului și cartea cea nouă e așa fel scrisă, încât nu va fi adversar al autorului care să nu desarmeze. Căldura acestei cărți va topi toată ghița din inimile vrăjmașe și va da tuturor dovadă despre nețarmurita dragoste de neam a poetului.

Păstrând, în măsura posibilă, adevărul științific, autorul ridică un monument măreț istoriei

REVISTA POLITICĂ.

Inchiderea sesiunii parlamentare. În ședința de Vineri, 10 Iulie n., Camera deputaților și-a luat, în cele din urmă, vacanțele atât de mult așteptate și amânate. Mai înainte, însă, majoritatea a fost nevoită să sancționeze repararea — făcută prin Camera magnaților — a unei greșeli săvârșite prin Camera deputaților, care a modificat articolul 7 al legii execuționale... Camera magnaților n'a aprobat modificarea ci a stăruit pe lângă redactarea originală...

Camera, revenind asupra proiectului, s'a desmintit din nou și renunțând la modificarea votată cu mare majoritate, a admis textul original.

Apoi, re bene gesta, și-a luat vacanțe până la 22 Septembrie n., orele 12....

Reclamă politică. Marele fabricant de articole, răspunsuri, explicații și polemici pe tema „împăciuirii“, dl Dr. E. Babeș, urmează să-și facă reclamă, — tot în regie proprie.

De câteva zile, „M. H.“, organul ministrului de interne Andrassy, publică seria de articole scrise de dl Babeș în „Tel. român“ despre „partidul moderat“, iar „Pester Lloyd“, în numărul de Duminecă, are un alt articol datorit tot d-lui Babeș „Aus dem Bereiche der Nationalitäten“, articol în care autorul vorbește mai ales despre sine și „acțiunea“ sa...

Firește, redacțiile numitelor ziare nu se identifică cu expunerile articolelor, — ceeace, însă, nu-l sinchisește pe d-l Babeș. Acest domn Emil Babeș se mulțamește că-și vede anunțată firma negustorească... Se va găsi, poate, — crede D-sa — cineva care să între și să târguiască...

Din toată lumea. Camera a luat vacanță.

— Studenții dela gimnaziul român din Blaj au plecat în corpore să viziteze părțile Ardealului, locuite de români.

— Bandele grecești din Macedonia au ucis doi ciobani cuțovlachi din Papadia.

— Anchetele oficiale au constatat că anul acesta au fost mai puține crime în Macedonia, decât în anul trecut

... Se vede că statelor respective le-a cam scăzut entuziasmul și nu mai ajută pe revoluționari.

noastre. Și ceeace până acum nu puteai ceti cu drag, din pricina lipsei de artă în expunere a istoricilor mai noi, așa de greoi și de noduroși în limba lor, se poate urmări ca o poveste miraculoasă, rostită în graiul dulce al celui mai dibaciu povestitor. Din zările cele mai îndepărtate ale trecutului, până la vremea când țara ajunge „stăpână pe destinele ei“, se durează un pod măiestru, peste care trecând privești, plin de admirație și de emoție, la întreaga desfășurare a vieții unui popor nefericit, dar puternic și viteaz.

Întăiele seminții barbare, în cadrul vieții lor romantice, deschid seria de tablouri epice. Urmează superba ciocnire între cele două neamuri eroice, luptele Dacilor cu Romanii, a căror descriere, prin plasticitatea ei, este o capo-d'operă și o strălucită dovadă de înălțimea artistică la care s'a ridicat astăzi proza noastră. Liota de popoare în migrațiune trec tropotind peste Dacia romană; din vremile legendare se încropește neamul românesc; Bassarabii și Mușatinii conduc așa de variat, neamul cel așa de răslețit; fior și pietate în fața uriașilor luptători ca Mircea, Stefan și Mihai; durere și desnădejde în fața sfâșierilor dintre frați și a domnilor străini hrăpareți; iar la sfârșit sună ca o ușurare, ca un imn de triumf: „Zările se limpezesc. Țara lui Mircea și a lui Stefan nu mai atarnă de nici o putere străină. Scăpată din valuri, stăpână acum de destinele ei, începe o viață nouă...“

Școlile noastre și organele statului.

Faimosul articol de lege XXVII din 1907, a adus școlile românești din Ardeal și țara ungurească în faza cea mai critică a evoluției lor. Niciodată în istoria acestor școli nu s'a pomenit o lege mai amenințătoare și mai primejdioasă decât această archișovinistă lex Apponyi, care tinde prin tot soiul de mijloace cu desăvârșire antipedagogice să impedeze validitatea adevăratului învățământ sănătos și folositor, a adevăratei educații nobile și trainice, introducând sistemul de patentă tâmpire a minților bieților copii prin mecanizarea stearpă și ucigătoare de spirit a tot soiul de bazaconii cu totul străine de limba, firea și ocupațiile lor. Starea nervoasă și agitată din acel timp a întregii obști românești, verifică pe deplin aceste afirmații.

Astăzi școlile stau sub presiunea dureroasă a acestei legi, care le amenință cu nimicire sau cel puțin cu schilăvire.

Poporul românesc din această țară pătruns de însemnătatea momentului istoric, înflorat de primejdia care încearcă să cotropească școala lui, acest idol la care privește cu patimă, a pornit îndată acțiunea de mântuire cu o extraordinară insufletire.

Și într'adevăr, în decursul unui an, sute de comune au decretat susținerea școlilor, dovedind prin această înțelegere conștientă față de importanța școlii în viața și cultura popoarelor. Vor mai urmă de aici înainte și altele, mai puține de sigur, în măsura puterilor bănești de cari dispun, iar cele mai multe — și acestea sunt pe la periferii — vor fi silite, din pricina sărăciei, să primească darul danaic al guvernului maghiar.

La orice rezultat vom ajunge din acest punct de vedere, fapt neîndoelnic rămâne că poporul nostru de pretutindeni împreună cu conducătorii și copiii lui bisericești și-au implinit datoria sfântă față de mântuirea școlilor în o măsură atât de frumoasă și cu atâta spirit de jertfă, încât nu există o singură naționalitate în această țară, care să se poată cu noi compara măcar. Istoricul acestor vremi va pomeni cu cele mai frumoase cuvinte de laudă actele eroice ale poporului românesc din Ardeal și țara ungurească, săvârșite pentru mântuirea școlii lui.

Și iată că toată truda noastră, toată insufletirea și jertfa noastră cu care ne-am angajat

Plină de farmec și de dulceață, străbătută cumva și de duhul și înțelepciunea cronicarilor, este limba în care ni se spun toate aceste. Și nu numai momentele dramatice ale istoriei sunt exprimate cu vigoare; își au și părțile lirice rostul și locurile lor, viu colorate, în această carte. Voi cită numai o pagină, pentru a lăsa pe cetitori să-și facă singuri judecata. E vorba de înălțarea la domnie a lui Stefan cel Mare:

„... Din cerul limpede al acestei minunate zi de primăvară o putere tainică, o credință nouă pare că se coboară în inimile tuturor. Lin încep cădelnițele de argint să zornăie; îmbrăcați în odăjdii scumpe preoții se rânduiesc în cerc, bătrânul Teochist ridică mâna lui cea slabă spre binecuvântare și glasuri potolite pornesc trăgănat cântarea rugăciunilor pentru ungerea Domnului... De-odată prin norodul în freamăt se spintecă drum; întâi trece Domnul călare, apoi se nșiră boerimea, clerul, ostașii și după ei mulțimea toată se mișcă 'ncet, se urcă 'ncet pe drumul ce se 'ndoia la deal, spre porțile deschise ale cetății... Soarele e la nămezi. Din pământul reavăn se ridică mireasma dulce a încolțirii, prin aer trece ca o suflare de putere nouă, de viață proaspătă; chemări prelungi de buciim se leagănă pe văi. În pasul stăpânit al calului, ce-i mândru parcă și el de ce podoabă duce, tânărul voevod intră în Suceava; din cerdacuri, dela ferestrele deschise, unde flutură năframe albe, flori i-se aruncă în cale, — strigăte de proslăvire sbucnesc din mii de guri și toate clopotele vestesc bucuria zilei...“

„Ridică-te, Moldovo, și pune vestmânt de sărbătoare, pentru a primi pe trimisul lui Dumnezeu, pe Stefan, pe Mântuitorul tău!...“

Dar nu numai înfățișarea războaielor și caracterizarea domnitorilor sunt urmărite de autorul

la apărarea școlilor, nu este privită cu ochi buni din partea guvernului. Ba ce este mai mult, avem chiar dovezi și cazuri cu duimul din cari rezultă în chip neîndoelnic, că acest guvern umblă în ruptul capului să ne împiedece, prin organele sale, dela acțiunea noastră, și chiar acolo unde suntem deplin stăpâni, caută să se ingereze sub diferite pretexte, pentru a-ne smulge din mâni cetățuile culturale.

Sunt fapte acestea, cari numai în Rusia absolutistă se pot întâmpla, și nici decum într'un stat constituțional și „liberal“, cum nu se sfiese a se lăuda fără pic de rușine cu Ungaria lor, imperialiștii maghiari.

Când într'adevăr ți se pun sute de piedeci în calea progresului cultural din partea stăpânirii și a organelor sale, aceste fenomene nu pot fi socotite decât ca aparținând domeniului patologiei.

Nu există o pată mai neagră și o rușine mai mare pentru un guvern, decât faptul că caută să zădărnicească prin volnicii neslăbite tendințele de progres pe toate terenele ale unui popor aparținător țării în fruntea căruia stă.

Poporul românesc contribuie în aceiaș măsură ca și poporul unguresc la susținerea statului, cu banii săi asudați și cu brațele sale muncite, iar prin cultura sa, la înălțarea nivelului cultural al țării, și astfel atunci când dela ministru până la cel din urmă scriitorăș zdrențos întimpină necurmăte șicane și opreliști, se comite adevărată crimă împotriva intereselor binepricepute ale acestei țări.

Cu deosebire dela „lex Apponyi“ încoace, aceste șicane sunt îndreptate mai ales împotriva școlilor noastre.

Această lege cu cei 38 de paragrafi ai săi, atât de șiret alcătuiți încât pot fi tălmăciți în o sută de chipuri, nimiceste — după părerea oamenilor competenți — toată organizația binefăcătoare dn până acum a școlii, șterge puțința ori cărei instrucții și educații serioase, făcând din școală o caricatură, un loc de chin foarte urgisit pentru copii, merit să-i intimideze, să-i facă nestatornici și șovăelnici, ținându-le spiritul într'o continuă buimăceală și zăpăceală. Iar ca o încoronare a acestor păcate mai urmează regimul polițial, care este cel mai primejdios și mai de zastroș, din pricină că este pus în mâna inspectorilor școlari, cari sunt cunoscuți ca cei mai înfocați aderenți ai „ideii de stat“ și mai achțiați

nostru; — pretutindeni, unde se ivește prilejul, scoate la iveală soarta țărănimii, arătând lipsa de orice îndurare pentru prostimea tăcută, care muncește și rabdă și duce în spinare nevoile țării și toate ticăloșiile acelor de sus“ din cursul veacurilor. E o notă semnificativă aceasta în opera d-lui Vlahuță.

Examinând spiritul vremii noastre, cu preocupările lui sociale, cartea d-lui Vlahuță, — pe care nu mă îndoiesc că vor ceti-o toți cărturarii noștri, — vine ca o întregire. Istoricii specialiști vor găsi probabil câte o obiecțiune de făcut, alții vor învinui pe autor că rău a făcut mărginindu-se numai la istoria Românilor din Regat și necoprinzându-ne pe toți în expunerea trecutului oareși cum al tuturor, — dar înaltele calități ale cărții vor revărsa mult bine de-alungul și de-a latul întregei românimi.

II. Chendi.

— Dintr'un carnet. —

Gelozia e cel mai nobil dintre sentimente.

Marea artă e să faci prostii — și să nu le regreti.

Sunt mulți oameni cari au curajul opiniunii altora.

Dacă n'ar fi muzica, n'am putea aprecia farmecul tăcerii.

după merite patriotice. Psihologia acestor satrapi este cât se poate de curioasă. Ei sunt tipul adevărat al „Streberului“, care vânează pe toate căile situații. Cei mai mulți dintre ei cu un capital intelectual foarte problematic și defectuos, alții lipsiți de orice elemente de cultură, nu sunt în stare să dea îndrumări pedagogice serioase câtăș de puțin, nu-și pot motiva nici o afirmație cu argumente plausibile, ci caută să se ridice în ochii superiorilor lor, numai și numai prin declamări patriotice de cari băjbaie rapoartele lor, prin insinuații nedemne, prin falsificarea situațiilor și a lucrurilor, prin ponegrirea cutărui învățator sau preot, care nu s'ar fi dovedit destul de patriot, așa după cum definesc patriotismul crierii lui infierbântați. Iar când deschid ușile școlilor se inchipuiesc cel puțin miniștrii, cu pretenții de înaltă cultură și cu ifosuri de adevărați stăpâni ai lor. Observări fără rost și fără gust, intimidări și terorizări la adresa învățătorilor carg cu nemiluita, așa încât îndrăzneala și obrăznicia lor te revoltă. Iar bieții învățători în proverbiala lor umilință, tac și inghit, fără a putea scoate un singur cuvânt de apărare sau de protestare. Și cum legea nouă școlară dă acestor inspectori drepturi nemărginite, pretențiile lor iau proporții neobicinuite, se umflă în pene, avântându-se a pretinde nici mai mult nici mai puțin decât ca limba ungurească să răsune și pe uliță și la casă și la plug. Și sârmanii învățători gem sub regimul polițial al acestor „streberi“. Pe ei îi socotesc de singurul stăpân al lor, ce-i drept un stăpân care ia formele unui monstru fioros, merit să-i inghită în tot momentul. Iar limba ungurească este pentru ei deadreptul chestie de existență. Amenințați în fiecare clipă cu § 17 al legii și cu fulgerile inspectorilor, ei nu încetează a lucra „cu vreme și fără vreme“ la procopsirea și fericirea bieților copilași îndopându-i cu materialul grunțuros al limbii ungurești. Studiile românești atunci se uită, limba maternă se consideră de un lucru secundar, căci streberul în mână cu paragraful poruncește „Szozat“ și „Hymnus“. Acestea sunt „binefacerile“ legii, trimbițate de tot „Schreibmoriții“ ziarelor ungurești și așa știu să le realizeze inspectorii școlari.

Abia s'a împlinit un an dela intrarea legii în vigoare, și de fapt vedem o mulțime de isprăvi patriotice săvârșite de acești filizoni neciopliți, în numele „ideii de stat“.

Ne aducem aminte încă bine, de îndrăzneala cutărui șovinist descreerat care pentru a

se nemuri decretează din fuga condeiului 11 școli grănițarești ca aparținând statului. Tot acelaș are obrăznicia a insulta în mod grozolan, în coloanele ziarului „Néptanitók Lapja“ preoțimea românească pe motiv că nu lucră pentru realizarea „ideii“.

Iar seria cercetărilor disciplinare introduse împotriva învățătorilor pentru pretinsa neglijență a limbii ungurești, nu are sfârșit. S'au adus până acum sentințe de condamnare din partea tribunalelor, iar acum cetesc că în comitatul Bihorului, inspectorul, pe semne ca să-i întrecă pe toți și să capete un os mai gros, a tras în cercetare disciplinară și-i va aduce de sigur și înaintea tribunalului, peste o sută de învățători români. Apoi unde rămân nenumăratele șicane și mizerii ce li-se fac susținătorilor de școală și învățătorilor, cuprinse în rapoartele oficiale și cari nu ajung în publicitate?

Iată lucruri și fapte, cari numai în state constituționale și cu cultură nu se pot întâmpla. Inspectorii aceștia comit cele mai grozave ilegalități, trec peste marginile celei mai elementare bunecuvințe și culturi, desconsiderând orice drept al școlii și învățătorului.

Aroganța și obrăznicia lor nu are margini. Rar învățătorii în conștiința situației lor, atârnațoare de acești satrapi, se umilesc și se milogesc atât de mult, încât slugărnicia lor nu poate întrece pe aceia a robului înlăntuit. Scriitorul acestor rânduri a stat doi ani învățator în cea mai fruntașă comună românească și poate verifica afirmațiile de sus cu devezi din experiență făcută acolo. În sfârșit, nu numai aici dar pretutindeni se poate susține aceasta, așa încât slugărnicia aceasta se poate lua ca o caracteristică generală a învățătorilor noștri. Cauza trebuie căutată în sistemul de terorizare al inspectorilor și a puterii ce le este dată prin lege, dar și în lipsa de conștiință bărbătească a învățătorilor și a puținului interes ce li-se arată din partea organelor noastre.

Ar fi deci timpul suprem, ca autoritățile noastre superioare să nu se oprească la începutul lucrului, ci să desvolte o activitate tot mai energică și mai intensivă, apărând interesele școlilor și ale învățătorilor, dându-le îndrumări serioase în toate direcțiile și căutând să pue frâu îndrăznelelor și avânturilor nesăbuite ale acestor inspectori, cari în urma legii școlare stau să atingă aproape bolta ceriului cu vârful nasului.

Unul dintre cei mai distinși conducători ai bisericii noastre, a atras în Nr. 18 al acestui ziar, atenția celor competenți asupra acestor lucruri și a semnalat primejdia ce o pot aduce asupra școlilor noastre acești inspectori streberi. Iată ce spune: „Organele stăpânirii devin tot mai agresive și tind cu o stăruință vrednică de o cauză mai bună, de a se ingeră în mersul instrucțiunii, punând pedeci și unde n'ar fi de pus, căutând așa zicând cu lumina petele în soare... Se ivesc inspectorii guvernului și fac încercări de ademenire, prin ușurii promise clatină pe cei indoelnici și produc haos și întunec în inimile credincioșilor noștri.“ Arată apoi modalitatea după care să se procedă: „Autoritățile superioare să facă adrese către guvernul țării ca să pună zăgaz pornirilor iperzelose ale inspectorilor, cari pentru câștigarea de merite patriotice fac mai mult decât cere legea și distrug toată buna pornire ce se manifestă la poporul nostru de a susține școlile din mijloacele proprii.“ Aceasta ar fi o cale legală dintre cele mai energice și un semn de conștiință deplină.

Căci dacă școlile noastre sunt puterea noastră culturală și instrucția e atât de corăspunzătoare, încât și cel mai șovinist maghiar Dr. Jancsó Benedek a stat să declare înaintea unui om cu pretenții de savant, că școlile românești din comitatul Sibiului stau pe un mai înalt nivel cultural decât cele săsești, atunci de sigur merită să căutăm toate mijloacele posibile prin cari să le susținem și să le apărăm de atacurile îndrăznețe ale tuturor dușmanilor hrăpareți.

Aviz domnilor învățători. Subsemnatul își i-a voie a aduce la cunoștința d-lor colegi, că împreună cu doi subinspectori școlari regești am lucrat un „curs practic pentru propunerea limbei maghiare“ în școlile primare, pe baza articolului de lege XXVII din 1907. Două părți au și eșit deja de sub tipar și s'au înaintat înaltului ministru spre aprobare. Celelalte părți sunt sub tipar și vor apărea în curând. Fac acest aviz pentru orientarea d-lor colegi în fața anului viitor școlar referitor la propunerea limbei maghiare.

Rog Onorata Redacțiune să binevoiască a publica acest aviz al meu în partea netaxabilă a foii. — Brașov, 12 Iunie 1908. Cu distincă stimă: I. Dariu.

Uitate*)

— Nuvelă —

Incercase Tușea Uțița să spună prietenelor ce-o întrebau cum fusese întâmplarea, pe ființa de adevăr, dar cine vroia să asculte de așa născoceli. Se făceau ele, dumnealor, cucoana Lizanca a directorului dela temnița județeană și cucoana Paraschiva, a controlorului dela fabrică, vecinele, că dau crezare poveștii cu telegraful, dar în ochii lor se cetia neîncrederea și asta pe Tușea Uțița o scotea din țâțani:

— „Imi pare rău de obrazele voastre că vile schimonosiți cu mutre și cu strâmbături... Mie nu mi-a ieșit minciună din gură de când mama m'a făcut; dacă vreți să credeți, bine, dacă nu atâta pagubă și sănătate bună; pe mine n'o să mă auziți jurându-mă ca teleleicile... Alecu nu mai vrea s'o mai lase la telegraf și ea se 'ncontrează că nu, că de-acum o să se facă iletă și mai amănat chiar ofițiantă. Băiatul are dreptate. Ce telegraf e ăla, toată ziua bună ziua: nici tu casă, nici tu masă la vremea lor și copilul cum dă Dumnezeu. Gărgăuni de miere nemînțoasă, și dacă dreptatea e a lui cum o să i-o iau eu“.

Vecinele motăiau din capete, ca ratele la scaldă, se jurau c'o cred; dar Tușii Uțiței nu-i plăceau jurămintele fățarnice. Și chiar c'avea de ce fi nemulțumită. Din gura viespilor ăstora de vecine ieșise vorbe și mahalagii spuneau care cum le venia pe limbă: ba c'a prins-o Alecu Coliban contabilul, pe nevastă-sa, ba că Tușea Uțița s'a lăsat grea și nu mai vrea să dea miile făgăduite

*) Din volumul „Suflet călător“, de nuvele și schițe, ce va apărea.

la măritișul Niculinii, ba că Niculina s'a dat în dragoste cu „domnu diriginte“ dela oficiu, ba că el căzuse la darul beției și-o cotonogă în bătai. Că din chiar senin cum să vină lucrul și cum să se strice, odată, gospodăria asta întemeiată de patru ani, la care rămăneră și dușmanii ce până aci făceau peri pe limbă că n'au ce zice, ca de alte căsnicii de prin mahală. Auzi că fiindcă nu mai vrea bărbatul său s'o lase la telegraf! Asta s'o creadă cine e prost. Și așa proști nu prea împuiau prin partea locului.

Acum prietini și prietinită de prin prejur știau și mai mult: că pe Niculina o aducea dela telegraf „d-l diriginte“, alteori un ofițiant și câte-odată chiar contipiștii dela administrația financiară, ce-și făceau de lucru cu corespondența oficială ca să dea ochi cu nevasta contabilului, să se dea în vorbă cu ea însoțind-o până acasă, când se brodiă să iese mai de vreme de cât Coliban.

De unde până aci o întreagă seamă de lume din Slatina nu vorbea decât despre căsnicia fără pereche a Colibanilor, acum aceeaș seamă de lume, din mahalana din ulița Gării, nu clevetia decât despre despărțanie și de desmățarea Niculinii.

Asta o frigea la ficăți pe Tușea Uțița, că ea știa că adevărul ce grăia curat ca grijania și sfânt ca altarul eră. Dela o vreme nici nu mai stă la taină cu nimenea, iar de se întâmplă să cuteze careva s'o mai întrebe, întorcea spatele, scurt, și-și vedea de drum, întepată și întunecată, iar acasă se zăvorise în odăi, se uită cu ochi uzi la copil, adăsta să i-se întorcă cumătra Dornica dela vie, ca să aibă cătră cine-și răcori sufletul și se făcea pământie ca mucaveau când îl simția, pe Alecu întorcându-se dela cantălerie și vedea c'a mai trecut o zi fără nici o ispravă de im-

păcare. Se așezau la masă, tăcuți și morocănoși, iar sub dudul de lângă cuhnie nu se alegea decât sorbiturile ciorbii din talere, loviturile tacămurilor în farfurii, ori pocnetul rar al câte unei duche ce pica coaptă și zămoasă, pătând cu stropi roș-albăstri pânza albă a coperitoarei. Dupăce mântuiau de mâncarea, Alecu își ascuția o scobitoare dintr'un chibrit, și-o vâră printre dinți și-și sugea maselele privind prin cenușul zărilor asfințitului, peste uluci, pe maidanul de dincolo, unde se făcuse o moviliță de gunoae în care ciuguliau gănilor și biblicile megieșilor.

Tușea Uțița ducea pe copil la culcare și se întorcea în curte unde-? găsiă pe Alecu cu privirea tot dusă și cu scobitoarea tot între dinți. Atunci putea să mai pună și ea o vorbuliță pentru Niculina, că erau singuri singurei iar slujnica brichisiă la vase, în cuhnie. Se așeză cu scaunul în fața lui și aprinzându-și țigara de damă din portofel, începea sficoasă:

— „Tot așa o să meargă Alecule? Nu te îndupleci mamă? Tu ești mai cuminte, măiculică“.

Și el îi răspundea liniștit, împăcat cu sine și că nu-și cunoștea nici o vină, fără un tremur în cărnurile chipului:

— „Pe mine mă întrebi Tușico“. Eu am zgornit-o? Dacă are sicleți, ce să-i fac! Mie de miere pe drumuri nu-mi face trebuință. Ce brânză mi-a făcut cu telegraful? De când ne-am luat tot candidată fără leafă mi-a rămas, și în „corp“ or s'o bage când mi-oi vedea eu ceafa. Nu vezi dumneata? Casă mai eră asta? Am scos-o dela inimă și să nu mai aud de ea“.

Și fiindcă Tușea Uțița știa cât de dărză și încăpăținată o lăsase pe Niculina în ajun, se gândia să-l ia și pe el cu partea cea grea:

CRONICA LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ.

Anuarele școlare, cu multele lor date statistice și cu lucrările ce se tipăresc în fruntea lor, au un mare interes. La noi se obișnuiesc a se tipări anuare asupra tuturor școalelor gimnaziale și a seminarilor. În timpul din urmă se dau la iveală până și anuarele școalelor elementare. Institutele noastre elementare din Reșinari și Săliște de pildă își au și ele anuarele lor. În România nu-i tot astfel. Acolo nici liceele nu au adoptat încă sistemul acesta util de a informa publicul despre mersul treburilor școlare. — Din studiile apărute în anuarele pe 1908 remarcăm îndeosebi frumosul capitol din o biografie a lui Șaguna, făcută de distinsul profesor de istorie Dr. I. Lupuș (Anuarul Seminarului) și o schiță critică asupra Ifigeniei lui Goethe, de prof. Dr. I. Borcea. Acesta din urmă în Anuarul școalelor civile de fete din Sibiu.

Pe urmele lui Grigorescu. Se știe că d-l Vlahuță a primit însărcinarea, din partea ministerului de culte, de a scrie o monografie mare asupra operei și vieții pictorului Grigorescu. Nimeni nu era mai indicat să facă această lucrare ca d-l Vlahuță, care era un bun prieten și un profund cunoscător al pictorului. Aflăm acum, că în acest scop și pentru a-și aduna tot materialul trebuit, desemnatul biograf a făcut călătorii prin străinătate, prin locurile unde odinioară răposatul Grigorescu a zăbovit mai îndelungat, făcând studii sau culegându-și inspirațiile. Și întors din străinătate, d-l Vlahuță a povestit unui cerc de prieteni, că a găsit prin Franța amănunte surprinzătoare din viața pictorului. A descoperit pe-acolo și pânze necunoscute de ale lui Grigorescu, dar proprietarii lor refuză să le vândă, sub cuvânt că au un preț superior: străinii își dau perfect seama de valoarea artistului român.

Sexul! Spuneam, vorbind de Cazaban, că prin polemicele d-sale a făcut mult sânge rău și că acum, cu ocazia volumului „Chipuri și suflete”, victimele d-sale vor căuta să-și răsbune. Și ce să vezi? Iată la Iași o doamnă scriitoare făcându-i volumul cu ouă și cu oțet. „Astfel este sexul, nu e vina ei“!..

Broșura d-lui Lascu. D-l Dr. A. D. Lascu, tinărul avocat din Oradea, bine cunoscut în cer-

curile noastre pentru meritele sale în lupta naționalistă din Bihor, a dat la iveală în București o broșură politică, în care se găsesc câteva bune informațiuni asupra situației noastre politice. Adresată publicului din Regat, broșura aceasta nu poate decât să ne folosească, pentru că ori cine contribuie la câștigarea de simpatii pentru cauza noastră, ne face un bine. Este destul de curios de altfel, ca să mai fie nevoie de astfel de broșuri și de altele, poate și mai detaiate, care să facă cunoscute în Țară amănuntele luptelor și nevoilor din Ungaria, când suntem așa de aproape unii de alții și când presa din București este destul de... harnică. Dar ce voiți: frații noștri din Regat își au și ei cestiunile lor interne, cari îi preocupă îndeajuns, încât nu mai pot urmări cu toată atențiunea fazele luptelor dela noi și gravitatea lor. Presa este și ea aproape cu totul absorbită de problemele agrare și de incidentele zilnice, încât sgomotul armelor politice din țările vecine și tipătul fraților își făceau cu mai multă greutate ca de altă dată drum până în capitala românismului. Din acest punct de vedere broșura d-lui Lascu e binevenită, cu toate calitățile... și cu toate lipsurile ei.

Delavrancea redivivus. Atât de neașteptat pentru mulți și de surprinzător mai ales pentru cei dela „Convorbiri literare”, — d-l Delavrancea, care mai bine ca de vre-o 15 ani n'a mai scris literatură de loc, tipărește în ultimul număr al... „Vieții românești” din Iași o nuvelă nouă-nouă, în genul și de valoarea celor cuprinse în volumul „Intre vis și viață”. Salutăm și noi pe trubadurul care reintră în arena literelor.

Cearta filologilor. Cine nu știe că între d-l O. Densușianu și Sextil Pușcariu, cei mai buni filologi ai noștri, relațiunile sunt foarte încordate, decând Academia a însărcinat cu facerea dicționarului limbei române pe acesta din urmă. Ca să-și răsbune, d-l Densușianu, omul cel mai veninos între filologi și cel mai slab între literați, își urmărește antagonistul până în pânzele albe, îl injură prin reviste străine și prin „Viața nouă” (din care ies acum numai 13 exemplare). Sistemul de-a-l combate pe d-l Pușcariu e cunoscuta săcăială continuă și, unde poate, ponegrirea personală. Așa susținuse într'un rând că Pușcariu numai de dragul banilor lucrează. La acuzația aceasta, atât de umilitoare pentru celce o sus-

ține, d-l Pușcariu dă un răspuns apodictic în ultimul număr al „Convorbirilor literare”, spunând micului său coleg din București, că a afirmat „un neadevăr”. Până astăzi n'am cetit nicăiri răspunsul d-lui Densușianu, nici vestea... unei provocări la duel. Ar avea haz să se bată în duel! Răposății Laurian și Maxim, predecesorii lor în ale Dicționarului, s'ar prăpădi de răs pe cealaltă lume.

Din Jókai, cunoscutul prozator ungar, apare în „Voința Națională” din București o serie de bune traduceri. Traducătorul este d-l Sever Darius, redactor la acel ziar.

D. Caton Theodorian, talentatul prozator, al cărui nou volum, „Sângele Solovenilor”, a fost atât de bine primit de critică, ne-a făgăduit colaborarea d-sale la „Țara Noastră”.

Publicăm în numărul acesta o nuvelă inedită, în care se relevă calitățile de bun povestitor ale d-lui Theodorian — și recomandăm ceteritorilor noștri romanul „Sângele Solovenilor”, apărut de curând în editura institutului „Minerva”.

Arta română, revista d-lui A. D. Atanasiu, a apărut în număr dublu (5—6) cu interesante articole de arhitectură, artă dramatică, muzică etc.

Ilustrații numeroase, printre cari multe reproduceri de pe tablourile pinacotecei din Iași, împodobesc această folositoare revistă — al cărei singur cusur e coperta nu destul de atrăgătoare și lipsa unei mai largi răspândiri.

Testamentul lui François Coppée. Poetul n'avea mai nici o avere. Puținul ce lasă revine moștenitorilor săi firești, nepoților și nepoatei. Însă a dispus prin testamentul ce-l făcuse, ca portretul său în smalt, de Clodius Popelin, să se dea prietenului său baronul d'Ussol.

Numai cu câteva zile înainte de moarte, în ziua de 6 Mai 1908, François Coppée a adăugat aceste dispoziții la testament.

Pe de altă parte a mai lăsat, se știe, institutului de Franța bustul său, de sculptorul Delaplanete. Acest bust îl amintește la vârsta de 40 de ani.

Muzeului Carnavalet a mai lăsat, în sfârșit, faimoasa sa statuă în imitație de fildeș, de Cernichiaru Mollini, piesă de mare artă ce-o cunoșteau toți obișnuiții locuinței lui din strada Ondinot.

— De măicuță, voi știți, ce știu eu săracan de mine. De, nu că mi-e mai aproape ea, știu eu cășă o să-ți zici, de... dar dacă-i așa să-ți dai pensia, cât a cerut-o, până s'o rostă devorsul... N'ai cum, că te știu om drept, ea cu ce să se țină, optzeci de franci, nu e mult... n'ai cum; gândește-te, e luna de când trăește cum numai ea știe, și avocatul...*

— ... I-oiu dă...*

Și Coliban tăia vorba, își dă cu mâna prin păr, își innecă un oftat și plecă la popicăria dela grădina din dosul gării, unde începuse să se ducă și el serile, decând rămăsese singur. Pe inimă îi stăteau, ca o piatră de moară, cei optzeci de lei ce cerea Niculina, curgători din ziua din care pusese jalba în tribunal și de cari îi pomenea mereu Tușea Uțica: cu ce era să mai țină el casa, căci de ciorapul bătrânei știă bine că nu putea să tragă nădejde, ori să se apropie, cât o trăi ea.

Dupăce plecă el, Tușea Uțica închidea ușile ca să n'o tulsească slujnica de lângă copil, se îmbrobodia cu băsmăluțe de păr de cămilă, își trăgea colțul pe frunte ce-i jucă deasupra nasului ca un moț de curcan și alergă ascunsă de privirile vecinilor în Cojocari, unde ședeă acum Niculina cu o telegrafistă de vârsta ei. Pe nepoată-sa o luă în răspar deadreptul, când veniă să-i ia mâna la sărutat nu i-o dădea și se-nțepea în călcaie, adusă de șale înapoi, când s'apropiă s'o sărute. Ei îi vorbea aspru de tot, cu limba deslegată, apăsând: era dojană strașnică în toate câte i-le zicea. Când dansa schimbă vorba și o întrebă de ce nu-i aduce mai des copilul se infuria foc:

— „Mi-ar și ședeă! Nu ți l-am adus și nici

n'o să-l mai vezi. Copilul habar n'are și nici c'o să aibă. Mamă ești tu? Când s'o face de șapte ani îl bagă în pension la franțuji în Craiova și de văzut să mi te ștergi pe bot: nici n'o să știe c'a avut mumă.” Atunci îi cam săria și Niculinei, umflă nările, surădea în derădere și tremurând din buze:

— „Breee!... La franțuji care va să zică, mai jos nu putem, ni s'a urcat boieria la nas! La franțuji! Dar aș cam vrea să știu cu ce zeamă de franci?”

— „Cu ce? Hii! Procopsito. Îi vedeă tu. Mai întâiu pensie ai să vezi, colțuc,” și se bătea cu palma stângă peste ciolanul cotului drept. „Treizeci de franci, c'a făcut apel; și rămân osutăcincizeci și de copil nu purtă grije dumneata: Uțica să trăiască. Toată pensioara mea, ce s'o mai fi adunat la livret și bănișorii de la dobândă, iar dumitale colțuc,” și iar își izbiă palma cea slabă în osul fără cărnuri al cotului. „Mutră de fasoane ai dumneata? Hal de făcut nazuri și fumuri de telegraf, — grozavo, frumoaso, da mai mi te uită în oglindă.”

Se înfugea în scaun, răsucia nasturii de cilic dela haină cu mâna nervoasă și dărdăia din piciorul drept, tantoșe.

Niculina se uită la ea și parcă nici n'o mai cunoștea, niciodată n'o văzuse așa de vjeloasă și nu i-se păruse mai hotărâtă. Se gândiă s'o îmbuneze și se cercă să se dea cu scaunul mai aproape, vrând să-i apuce mâna și s'o desmierde:

— „Bine Tușulico dragă, cum văz eu dumneata te-ai dat cu trupul cu sufletul de partea lui și așa te-a momit că nici nu te mai gândești c'oiu aveă și eu dreptățile mele.” Tușea Uțica, apucându-și șezătoarea scaunului cu a-

mândouă mâinile, pe dedesubt, se trăgea la o parte ferindu-se și tipându-i:

— „Fugi, să nu te-atingi că mă spurci, mă spurci, auzi-mă? Căteia să fi fost și tot ai fi avut purtare mai bună, măcar în hatărul bătrănețelor mele. De știam, uite, îți răsuceam gâtul din leagăn, în loc să te strâng după uliță, să-mi bat capul și să cresc șarpele la sân... Fugi.” Pumnii ei, uscățivi și fără putere, se strâneau într'un semn de sugrumare.

Văzând așa Niculina își mai făcuse de lucru și se întoarse împăciuitoare, cu ceașca de cafea în podul palmei și cu țigara pe farfurioară, alături:

— „Bea cafeluța și te liniștește, Tușico, — uite și-o țigară.”

— „Nu beau, cine știe ce mi-ai fi fiert în-năuntru, asta trebuie să fie otravă, ca să mă vezi mai iute întinsă pe masă... Da lasă, c'am purtat eu de grije: pe drumuri o să rămâi, pe drumuri... Nemînțoaso, să faci tu pe placul dușmanilor și de ocara țârgului și pe tine și pe mine, văduvă de pomojnic de plasă și pe el. Știi ce zice mahalaua: că te-a prins cu ofițiantul.”

— „Las' să zică dacă știu eu că nu-i așa.”

— „Să zică?... Tacă-ți gura Niculino, că nu știu ce se 'ntâmplă astăseară.” Și-o fulgeră cu mânia ce-i aprindea vederile, mai imprumutând și-o lumină fioroasă dela stelele ce se închideau și se deschideau somnoroase, pe ceruri. Dar Niculina nu putea nici ea să rabde și să tacă:

— „Ce are el dacă-mi fac și eu o carieră; mai stau trei luni și mă trece eleva cu 56 de lei. De ce să fiu la cheremul lui, să n'am și eu de-o fustă, de-o rochie, s'aducă și munca mea

VIEAȚA ÎN BUCUREȘTI.

Serbări școlare. — Muzeul Aman. — Toiul verii. — Expoziția școalelor profesionale din țară. — Teatrele de vară. — Vilegiatură.

S'a încheiat încă un an școlar. Și această dată însemnată în viața școlărimii a fost sărbătorită în chip deosebit anul acesta în toată țara.

Cu câte o cuvântare plină de învățăminte pentru elevi, cu o frumoasă apropiere între părinți și dascăli și cu cântecele patriotice ale școlărilor s'a pus capăt osârdiei de un an de zile și s'a deschis porțița plină de veselie — vacanții.

Cuvântul acesta fermecător, vacanție, cine nu l-a simțit în școală! Cine n'a fost cutremurat de fiorul libertății depline, când cartea cu truda ei zilnică poate să stea și ea la o parte, fără să-ți mai tulbure zilele!

Și fericita ispită a vacanței, cu priveliștile largi deschise naintea sufletelor setoase de viață, cu mirosul fermecător al unor petreceri neîntrerupte, continuate zi după zi, pe arșița verei, — partea asta atât de frumoasă din viață a început și anul acesta, salută-l cu cântece de veselie.

Ce bine ar fi însă, ca din timpul anului să se orânduiească, la începutul vacanței, mici excursii câmpenești la care să ia parte toată lumea pricepătoare a rostului vacanței!

Și în acest chip s'ar face o apropiere mai mare între toți, legându-se prietenii trainice și căpătând vacanția o însemnată și mai mare pentru școlărimă.

Deocamdată numai o parte din absolvenții școalelor secundare pleacă în excursii de acestea, rămânând ca pe viitor să se dea o dezvoltare mai mare acestor petreceri școlare.

Dar, în același timp cu serbările școlare, am avut în artă o mare sărbătoare: deschiderea Muzeului Aman, așezat în casa pictorului în str. Costache Roseti.

Pictorul Aman, care a întemeiat școala de bele arte din București, un artist însemnat în dezvoltarea noastră artistică prin rolul lui de premergător pe care l-a avut alături de Grigorescu, artistul care și-a dedicat toată viața artei, e acum sărbătorit cum se cuvine în micul templu al artei care e casa lui, transformată în muzeu al operei lui picturale și sculpturale.

Pictor delicat de interioruri și mare iubitor al trecutului nostru vitejesc, pe care l-a fixat în câteva pânze minunate, Aman a lucrat fără in-

cetare, închegând o mulțime de opere răspândite prin multe colecții particulare.

Din cele vre-o două școale cincizeci de lucrări ce sunt expuse în muzeu ori cine își poate da seama de bogată personalitate artistică care a fost Aman.

Și prin deschiderea acestui muzeu Bucureștii au câștigat una din cele mai alese frumuseți cu care poate arăta admirabile începuturi ale artei noastre naționale.

Acum însă căldurile și-au început domnia în voie. Toiul lor îi face pe mulți să cugete la locuri de scăpare, la localități singuratică din creerii munților, dacă nu la vre-o simandicoasă stațiune climaterică, în care viața capitalei de petreceri e continuată cu succes.

Foarte mulți însă își gustă cu aceeași regularitate zilnică tartarica plimbare pe trotuarele ferbinți, în păcla uimitoare ce te face să ți-se pară că intri în Iad de îndată ce treci pragul casei.

Și peste tot, pe toate tonurile, se bocesc toți gâfâind și făcându-și vânt: „Bre! Ce călduri! Ca anul ăsta n'au mai fost niciodată!“

Iar căldurile sunt tot aceleași ce bântue de ani și numai pornirea aceea firească a omeniului de a căuta totuș, ceva nou în orice, le face să pară mai altfel.

Răsunarea pentru suferințele zilelor de năduf o păzesc toți în plimbările ce încep pe inserate, la aer și o durează până noaptea târziu. Iar unii mai setoși de impresii noi continuă plimbările nocturne, făcând din noapte zi, până în revărsatul zorilor.

În localul „Muzeului de artă națională“ dela Șosea s'a deschis o interesantă expoziție, aceea a școlilor profesionale, de fete, din toată țara.

Expoziția aceasta, menită să dovedească tuturor spiritul practic în care sunt dezvoltate elevele învățământului profesional, această manifestare frumoasă în domeniul industriei casnice face mare impresie.

Ai în toate ramurile de activitate feminină atâtea și atâtea semne prețioase de înflorire. Pe deoparte progresul vădit al dragostei pentru deosebn după natură și pe de alta aplicarea motivelor originale din ornamentica noastră națională în lucrări artistice de mare valoare.

Sunt astfel broderii lucrate pe motive decorative românești aplicate cu o iscusință rară în diferite efecte ale îmbrăcămintei feminine.

Rochii, bluze, mantale chiar, pelerine și chice — dacă nu vre-o vestă bărbătească sau o față de masă, covoare armonizate cu un simț artistic rar, — atâtea și atâtea minuni ce-ți încântă ochiul în splendida expoziție a acestor școli.

Și se cuvine să fie amintite îndeosebi lucrările minunate executate la școala „Reuniunii femeilor române“ din Iași — rochiile comandate de M. S. Regina și A. S. R. Principesa Maria — cum și delicatele lucrări de broderie aplicate pe bluze, fețe de rochii, etc. ale secției profesionale a „Azilului Elena Doamna“ cum și însemnatele flori executate în școala Nr. 1 prof. de gr. I. și II din București, toate lăsându-te uimit pentru perfecția cu care sunt lucrate, mai ales că sunt multe lucruri de o migăleală fără seamăn.

Multe lucrări au fost vândute și toate școalele primesc comenzi numeroase de peste tot.

Această expoziție e un adevărat triumf al pornirii spre industrie ce începe să prindă tot mai mult chiag la noi.

Am intrat în perioadă acută a petrecerilor văratece. Ateneul și-a închis porțile spre a le deschide tocmai la toamnă celor ce vor ține să aducă dovezi mari de activitate în artă.

În schimb însă, dacă în săli nu se mai pot da reprezentații, grădinele, așa zisele teatre văratice se bat pe publicul ispitit de spectacole așa rele din toate punctele de vedere.

Intr'un loc se ascultă muzica de valsuri a operetelor vieneze, într'alt loc se ia început darea unei piese pipărate, ce a avut mare succes în vara trecută și aiurea se dă pentru a nu știu câtea oară o piesă ușurică, destul de „apicantă“ și mai ales, mult trimbițată de reclama ziarelor.

Acesta, de altfel e și temeiul succesului unei lucrări de acestea ce „împrumutate și localizate“ — cum se zice. Numai cu reclama se face tot: „Da-ți fuga! Nu perdeți ocazia! Pentru a 50-a oară... Tot Bucureștii a văzut-o!“

Și se poate să n'o vadă și Nea Iancu din Tircheleşti! Aide frate la... răcoare!

Și în vreme ce unii caută să-și piardă vremea cât mai plăcut, gâdilindu-și simțurile cu mai mult sau mai puțin spiritualele exhibiții văratice, alții încep să-și facă cuferele, pornind-o în „vilegiatură“.

Iată încă o mică pacoste a multor familii în timpul căldurilor mari. Mulți nu prea pot să-și

ceva în casă, că, slavă ție Doamne, nu mi-e ăl milioner.“

— „De aia ți-e ție, de casă? — spurcăciune. De altele-ți arde, acum îmi vin boii acasă și are cuvânt gura mahalalei să se umfle de răs când mă vede trecând...“

Ar mai fi zis Niculina, că nu-i torsese popa pe limbă, dar o prea vedea îndârjită pe Tușea Uțica. Inghiița și se umflă în gușă, dând din cap și roșindu-se până la rădăcina părului.

Cafeaua se răciă în ceșcuță și țigara înnotă, neaprinșă, în zeama ce se vărsase pe farfuriuoră când o adusese. Tușea Uțica stătuse destul, se ridică dreptă și în bătaia lunii se arătă înaltă și amenințătoare de se n'nfiorase Niculina, toată. N'avu parte să-i sărute mâna nici acum, căci bătrâna și-o smuci, se răsuci și plecă mormăind niște vorbe nedeslușite, dar înțelesul tot li-l prinse Niculina, că crescuse în fustele bătrânei și-o înțelegea și din mișcatul buzelor. Erau blesteme grele, ce nu le mai spusese pentru ea și acum îi cădeau pe cap cu afurisenie.

În casă Niculina rămânea pe gânduri ori se puneă la vorbă cu telegrafista cealaltă, ce stătuse ascunsă în odaie câtă vreme șezuse Tușea Uțica cu nepoata în pâlmar. Iar bătrâna ajungea acasă înăcrită, deschidea ușa, și deșteptă pe slujnica dela copil ce dormia cu fața-n sus, cu gura deschisă, la picioarele patului. Apoi ieșea afară și se lăsă gândurilor, cu ochii la stele, până ce se n'ntorcea Alecu.

Milă aveă ea de amândoi; de el parcă și mai mult însă, că-l vedea trudit, muncind din greu, cuminte, iubindu-și copilul ca ochii din cap și cu lipic de ea, bătrâna, cum nu fusese nimeni pe lume. De-l vedea îngândurat îl lăsă să

se culce, iar la strâmtoare se prăpădiă când se vedea silită să se prefacă căinoasă și față de el. N'avea cum altfel, trebuia să i-se bage și lui frica la inimă. Alecu se n'ntorcea fumând și răsucindu-și bețișorul între degete, ca omul ce vrăea să se arate și să fie nepăsător. De o găsiă așteptându-l o ținea de rău că se ostenește și-i mângăia gușa cea fleicănoasă, smochinită și moale ca mărul putregăit. Așa și astă seară. Dar ea își făcu putere, se întări, se prefăcu că nu simte alintările și blândețea vorbelor lui, și se hotărî să iovească:

— „Acum picai frântă de oboseală și de năcazuri; am fost la ea... Eu nu mă mai pot împărți nepoate, că e subredă, bolnavă și singură, n'are cine-i găti, n'are cine-i aduce un pahar cu apă și i-se bate inima. De-acum se alege: eu la ea mă duc. De, ce să fac, acolo mi-e mie datoria. Bine mi-ar fi părut să vă împăcați, dintr'atata lucru nu se strică o gospodărie de oameni, dar dacă n'am nici-o putere... Și va să scot și cei cincii mii de franci dela dobândă, că-mi cere, și-acu, dacă alt sprijin nu mai are, trebuie, trebuie să-i dau... De-aia ți-o spusei, eu mâine mă duc.“

Mult o mai înmuiau însă vorbele lui Alecu: — „Banii se n'ntelege, ei trebuie să-i dai și de e bolnavă trimite-i doctorul... Dar de plecat nu e drept, cum o să lași dumneata copilul!“

Și cât de greoaie se arată la început tot amana, iar de dus nu se ducea, că nici gândul nu-l aveă și nici n'aveă de ce. Niculinii îi tăia scurt orice cerere de parale, dar prin a treia mână, și anume prin nevasta dirigintelui, în chip de împrumut, n'o lăsă să sufere nici pe ea.

Așa azi, așa mâine, așa vre-o trei săptă-

mâni încă, mâniată pe ea, rece cât putea cu el, ea ducea lucrurile spre bine.

Dela Filiași dela Iorgu, fratele mai mare al lui Alecu, ce eră apărător la judecătorie și dela maică-sa din Craiova, care își îngropase traiul lângă singura soră a lor, rămasă cu trei copii în poală pe urma unui bărbat bețiv și carțofor, veniau scrisori într'una, întrebând fiecare dacă-i adevărat ce se tot aude de Alecu și de Niculina. Tușea Uțica se simția întinerind când dictă răspuns că sunt bine pornite treburile.

Intr'o seară de August, în care plutiă miros rășinos de frunze de nuc udate de-o ploaie trecătoare, ieși și Tușea Uțica pe uliță de se puse la taină pe lăvicioară cu cumătra Domnica ce se întorsese din deal dela vie, spunându-i c'a început să tragă nădejdi tot mai bune. Că și aveă de ce se lăudă și cu ce se fâlă: și el o mai lăsase și ea o mai înmuiașe, nici unul nici altul nu mai ziceau ba, mai aveă un hop mătușica, să le scoată din gură pe da. Dusese ițele cu dibăcie și acum se pregătiă să învârtească pontul.

La Craiova și la Filiași pusese pe un perceptor, ce venise într'o zi cu catastifele la verificare, să scrie ca din partea ei că pacea e gata și-i poftiă pe toți, pe Iorgu dela Filiași cu Victora nevastă-sa și pe nenorocitele de la Craiova cu copiii, pentru praznicul zilei numelui lui Alecu.

Cu vre-o două zile înaintea, când fusese la Niculina nu-și mai trăsese mâna de sub buzele ei, la sărutat, și chiar băuse din ceașca cu cafea. Ca să fi fost de tot împăcată Tușea Uțica ar fi urmat să-și fumeze și țigara, dar vezi că pân' acolo mai eră un pripor bun.

Acasă o vedeai pe la cuhnie toată ziulica, de întindea foile plăcintilor, de tocă tăietăi sub-

ierte luxul unei petreceri de câteva zile în aerul răcoros al cutărei localități retrase din munți, însă obiceiul de a pleca, ciuda de a nu putea să spună că a plecat și vara asta, strică echilibrul sufletească și bănesc al multora.

Se poate să nu se ducă în vilegiatură doamna Cutare când, auzi dumneata! a plecat și madame Cutărită! Să nu se transforme liniștea casnică într'un adevărat tărăboi infernal-conjugal?

Și din acest mic păcat al celor iubitori de aparențe înșelătoare trag foloase cămătarilor cari își freacă mâinile de bucurie când sosesc, rând pe rând, ajungându-le în dugheană nenorociiți porniți în calvarul „vilegiaturei“.

Dar despre frumusețile și micile slăbiciuni „de vilegiatură“ acestea de conveniență socială, voi mai avea prilejul să vorbesc în alt număr.

N. Pora.

ECONOMIE.

Sistemele cooper. Schulze-Delitzsch și Raiffeisen.

III.

Dela început o mărturisire: cele ce urmează nu pot înfățișa decât o schiță nedesăvârșită despre buncile populare sistemul Schulze-Delitzsch; nu pot înfățișa mai mult, fiindcă nici spațiul nu ne îngăduie să intrăm în amănunțime și, mai cu seamă, fiindcă nu vrem să tiranizăm cetitorii revistei „Țara Noastră“ cari, desigur, ar pierde răbdarea să ne urmeze în articolele viitoare, dacă am abuză de acum de dragostea lor pentru cooperatie...

*

Am arătat că buncile populare alcătuiesc trunchiul sistemului Schulze-Delitzsch.

Ținta lor specială este: educarea economică și, totdeodată procurarea unui credit ieftin (pentru scopuri productive) micilor meșteșugari sau lucrătorilor. Și repetăm: ținta buncilor populare schulziste e specific economică!

Intrucât privește organizația, socotim că se pot distinge 3 grupări de norme, după care se îndrumază aceste buncile populare.

Grupările de norme sunt:

a) Privitoare la legăturile dintre tovarăși (membri) și tovarășie (bancă populară).

b) privitoare la administrație și

c) privitoare la operațiunile buncilor populare.

*

țiri și fragezi ca lugerul de floare, de cocea cozonați și scadea patlăgele vinete, grecește, în undulemni de cutie. În vremea asta neamurile răspunseră toate, că vin.

În ziua cea prea așteptată, în revărsat, Tușea Uțica dădu încă o fugă la nepoată-sa și o luă din așternut:

— „Acum să te văd: îți dă mâna să mai faci nazuri... Soacră-ta și Mițica cu copiii, Iorgu și Victoria, vin cu trenul de nouă și jumătate. Le-am scris că v'atî împăcat, el se juce la gară mai de timpuriu; când s'o întoarce nu v'atî mai faceți vorbă de nimic și v'atî vedeți de casă ca oamenii... Telegraful lasă să-l bată alții.“

Niculina nu-și dăduse răspunsul, se vedeă stămtorată, nici prea rău nu-i părea, dar surădeă, văzând că i-s'a infundat. Tușea Uțica sta să plece, că nu-i plăcea vorba lungă în treburile cele mari dar nici fără o vorbă vorbită nu putea să iasă din casă:

— „De bătrânețele mele să nu-ți bați joc. Să mi se usuze buzele care te sărutară — că păcat făcui — și să mă amuțescă Dumnezeu dacă nu-i dau lui tot, tot, chiar astăzi, de te-o ispiti diavolu să zăbovești c'o minută peste nouă ceasuri, după cum e chibzuiala. Atât îți spun...“

— „Să vină el atunci că, zău, prea mă iei cu zorul Tușico“ răsuflese într'un oftat Niculina.

— „Ce? Cu zorul ai? Da nu mi-am ros destul pingelile de cinci săptămâni de când îți toc... Nu ți-au mai ieșit fumurile. Ai mutră, ciumo... El să nu vrea, aș înțelege, că pentru el se bat fetele după acum, la tine nici Hogeia nu s'ar mai uita...“

— „Off!“ și Niculina îi sărută mâna de două-

a) Normele ce hotărâse legăturile dintre tovarăși și tovarășie sunt:

1. Numai aceia pot deveni membrii, cari dau dovadă de voință hotărâtă a-și schimba situația materială, cari nu sunt atât de căzuți încât să nu mai fie nici o licărire de nădejde că se vor ridica prin propriile lor puteri.

Cel care nu e în stare, nu are virtutea necesară, a strânge — prin sacrificii — mici economii, nu are dreptul la credit. Ajutorul ce i-s'ar da ar fi inzadar!

Un asemenea element cu totul istovit ar fi o piedică în buncile populare, în care nu ar aduce decât cerința, nevoia de credit, — lipsită însă de condițiunea esențială, garanția creditului (valoarea morală).

„Buncile populare — și acestea sunt cuvintele lui Schulze-Delitzsch — ca să aibă o existență trainică, nu trebuiesc confundate cu un azil de cerșetori, căci ele nu au menirea să sprijinească pe săraci, — ci aceea ce e mai însemnat — să previe mizeria.“*)

Buncile populare au de scop să facă cu puțință acreditarea creditului elementelor demne de credit.

Aceasta este caracteristica buncilor populare schulziste. Ele vor să fie mijlocul de ridicare socială a celor slabi, încă în stare a se scutura de lipsurile materiale. Ele nu sunt concepute ca instituții de binefacere — deși rezultatul lor e o adevărată binefacere — și nu vor să întreprindă o încercare nesocotită: ajutorarea celor nedemni de ajutor. Căci „numărul de zero ori cât ar fi de mare, tot nu reprezintă o valoare“. Într'o tovarășie de incapabili, tot incapacitatea tronează!

Dacă ținem în seamă aceste considerațiuni, înțelegem ușor de ce Schulze-Delitzsch a impus membrilor din buncile populare: subscrierea unei părți sociale, uneori destul de însemnată, pe care să o depună treptat, prin mici cotizațiuni lunare.

Părțile sociale — iar o regulă deosebită în buncile schulziste — sunt cerute societărilor din 2 puncte de vedere: a) ca să întărească garanția de credit nu numai pentru membrul debitor dar chiar pentru împrumuturile contractate de bancă și b) să deprindă pe membrii a face economii.

*) Vezi: Schulze-Delitzsch: „Vorschuss und Creditvereine als Volksbanken“, fünfte völlig ungarb. Auslage. Leipzig 1906.

ori iar când consimți cu aceasta parcă se simți ușurată. Se dete jos din pat și ncepă să se gătească, apoi, cum se făcuse nevăzută bătrâna, se întoarse cătră telegrafistă:

— „De soro...“

— „Lasă, tot mai bine cu bărbat decât fără de“.

Cu birjile veniau acum neamurile dela gară. Tușea Uțica priase de veste și cum se uită pe gura cotlonului dacă se coc bine bobocii de găscă dela tavă, impinse ușor, asvărli otreapa cu care delăsese tăvița din cuptor și alergă să vadă. Niculina făstăcită și stângace de par'că acum se mărită, făcea fețe și da din colț în colț. Eră frumușica și o prindeau bujorii ce i-se iviseră în obraz; pe copil îl ținea în brațe și-l sărută mai de drag, mai de zăpăcite. Trăsurile se opriră în poartă.

— „Vin cu mine Tușico!“

— „Ba cel — Hai, ieși-le înainte“ și când se deschise ușa dela tindă ea o sbughie pe ușă înapoi, ca să-i lase la capul lor.

Par'că nici usturoiu nu mâncaseră, nici gura nu le miroșiă. Pupături și îndragosteli ca la nuntă. Mama soacră se'nveselise și ea iar cumnata dela Craiova, care singură știă ce acră și pustie e despărțenia, se lipise de pieptul Niculinii și puneă în sărutatul ei toată recunoștința și bunătatea. Copiii se'mprieteneau și făceau larmă. Frații se'ntrebau de sănătate și aprindeau țigările. Victoreia, mai cuțunătoare stă într'un colț și se vaită de „megrenă la cap“.

Tușea Uțica sfârșise la bucătărie și trecuse, inseninată și răzătoare, într'o odăiță după coadă să se spele pe mâini și să gătească de dat ochii cu cuscii. Ceilalți drumeti se ferchezuiau în oglindă.

Părțile sociale, ori cât de mici ar fi, însemnează în sânul claselor de jos începutul fondării unui capital individual.

Iată câte considerațiuni temeinice au hotărât pe Schulze-Delitzsch să introducă încă dela început (mai târziu cererea lui a fost consfințită de lege) părțile sociale în buncile populare.

La intrare, membrii trebuie să plătească o taxă de înscriere, (3—5 și chiar 8 mărci) din care se acoperă o parte din cheltuielile de adăție sau care se trece la fondul de rezervă.

2. Am văzut ca unul din principiile de competență al sistemului, a fost acel al solidarității nelimitate.

Membrii buncilor populare, e de recomandat să răspundă solidar și nelimitat pentru toate datoriile băncii... Răspunderea solidară și nelimitată a membrilor are puterea să ridice creditul băncii într'un chip uimitor... Și, se înțelege, buncile populare, indeosebi în perioada începutului, au absolută nevoie de credit pentru îndeplinirea nevoilor de credit ale membrilor.

Azi avem, în afară de acest fel de solidaritate — atât de apropiat de spiritul cooperatiunii, — încă o altă formă, introdusă în practică de legea germană dela 1 Mai 1889 și, recomandată chiar de Schulze-Delitzsch.

Aceasta formă este răspunderea solidară limitată prin statut, fie la partea socială subscrisă, fie la o valoare mai mare (de obicei de atâtea ori — spre pildă de 5 ori — partea subscrisă), față de bancă și de creditorii acesteia.

Dacă forma răspunderii solidaritate limitate este o înstrăinare dela adevărata însuflețire cooperativă — și astăzi aceasta formă e dominantă în organizația germană a buncilor Schulze-Delitzsch — ea în schimb are avantajul practic că atrage în tovarășie capitalurile celor mai întăriți.

Într'o bancă populară, lăsată pe responsabilitatea solidară și nelimitată, era natural ca să nu între decât cei cu interese egale și cu averi aproape egale, pe când cei bogăți, din cauza teamei să nu piardă capitalul în cazul unei catastrofe a băncii, — se țineau de o parte... Prin responsabilitatea solidară și nelimitată, banca câștigă mai ușor încrederea pieței, atrage mai curând capitaluri proprii (înscrierea unui număr considerabil de membrii instarați), însă devine de fapt mai mult o societate de capitaluri, decât de persoane... se depărtează de calea și țelurile adevăratei cooperatiunii...

Se făcuse ceasul prânzului și masa nu eră pusă încă, sub dudul din curte.

— „Hai să vedem de masa“ și Niculina luă de mână pe cumnata-sa dela Craiova, dar se întorseseră îndărăt în odaie la bărbat, ca nevasta lui Iorgu ceruse un praf de antipirină... Cum eră cu toți de față Niculina se gândi la tacămurile ce avea de pus:

— „Stai să vedem câți suntem“ și începu număratoarea „Mama, — una; nenea Iorgu și țata Victora, doi, — fac trei; tu patru; Alecu și cu mine, șase; copii — trei — nouă...“

Și nouă tacămuri fură puse. Apoi ieșiră în curte.

Clefăiau limbile, răsunau râsetile și curgeă vinișorul râuri, iar după farfuriile pierreau felurile cât te-ai șterge la ochi. Veniră și farfuriile cu plăcinte și tava cu cataif...

Iorgu, din capul mesei, ridică paharul:

— „Să trăiască Alecu și Niculina...“

— „Și dumneata, nenea, și țata Victora și mama și Mițica...“

— „Și copilașii noștri“ și luară pe copii la pupături.

Apoi începură să'nfulice din prăjitura gătită în miere și în apă de trandafiri, de miroșiă ca un răzor înflorit și se topiă ca untul. Venise clipa de aducere aminte pentru cine o făcuse așa de gustoasă și de bună:

— „Trăiască Tușea Uți...“ și toți ochii o căutară. Loc pentru ea numai fusese însă și tacă-m n'avea la rând cu ceilalți. Întăiu încremeniră cu bucățelele de prăjitură în vârful furculițelor, mai la urmă începură să rătă:

— „S'a ascuns, hoț...“ Scaunele se dete-teră într'o parte și toți se sculară s'o caute, care

3. Banca populară schulzistă recrutează membrii, fără a ține seamă dacă aparțin unei religii sau alteia, fără a lua în considerație dacă fac parte din una și aceeași profesiune sau dacă domiciliază în comuna unde își are sediul.

a) *neatârnnarea confesională*, se cere de către Schulze-Delitzsch, din convingerea că în urmărirea unor interese comune nu deosebirea religioasă poate avea vreun rol motivat.

b) *diversitatea profesiunilor*, reprezentarea acestora în băncile populare, aduce foloase mari întreprinderii din mai multe puncte de vedere: pe de o parte înlătură spiritul de breaslă, invidiile dintre membrii rivali și concurenți ce aparțin unei profesii, pe de alta tinde să îndestuleze nevoile de credit, ce se repetă la epoci deosebite, în deosebite profesii, prin capitalul propriu al întreprinderii.

Dacă banca populară ar recruta membrii dintr-o singură profesiune, atunci ar avea de întâmpinat în chip periodic însemnate greutăți financiare: când numărul din casă ar fi prea mare, când cerințele de credit ar întrece mijloacele bănești proprii ale băncii...

c) credința lui Schulze-Delitzsch că pe cât cercul de activitate va fi mai mare, pe atât și solidaritatea băncii va fi mai trainică, a făcut să nu mărginească recrutarea membrilor numai la locuitorii unei comuni, — cea de rezidență a băncii populare ci să recomande *nelimitarea teritorială*. O observațiune scurtă asupra acestor 3 puncte, cred că este îndestulătoare: ele sunt bine venite, în interesul comercial și financiar al băncilor populare dela orașe, dar din ele rezultă o slăbire a legăturilor personale, o instrăinare a comunității sufletești a celor întovărășiți!...

Poate, viața economică a orașelor a impus băncilor populare schulz-iste asemenea sacrificii, în dauna cooperatismului.

4. Pentru legăturile dintre membrii și banca populară, semnificativă e norma (cerută și de lege în Germania) ca debitorii băncii să nu se recruteze decât dintre tovarăși. Chiar în cea dintâi însoțire de credit și economie, înființate de Schulze-Delitzsch în anul 1850 s'a prevăzut aceasta regulă — ca dintre societari, numai societarii să poată contracta împrumuturi!*)

*) În altă însoțire, la 1852, a introdus și răspunderea nelimitată între membri. Primele încercări cooperative ale lui Schulze-Delitzsch sunt mai vechi și privesc tovarășiile potlengarilor pentru cumpărarea în comun a uneltelor și materialului prim.

cum se găsiă cu șervetul la gât, ori cu paharul în mână.

— „S'a ascuns, s'o căutam“.

— „Tușe Uțică... Tușe Uțică...“ Prin odăi, prin cuhnie, în pâlmar, în dosul casei, prin grădină, peste tot umblară după dansa.

Copiii sătului și bucuroși, se jucau de „va'ți ascunsele“ după bătrână, prin rochiile din cămară, pe sub pat-paturi:

— „Cucu... Cucu...“

Dar Tușea Uțică nu răspundea și parcă intrase în pământ. Legătura cu albiturile ei nu se găsiă, hăinuța ei cu gulerul de horbată inverzită și pâlăria cu vioarele ieșite și ofilite, pieriseră.

După locurile unde șezuse, din culcușul în care dormise, din jețul în care se odihniuse, se desfăcea, însă, o mireasmă prietinoasă, ca un fumuleț de tămâier, din care se 'mprăștiă o tihnă senină.

Caton Theodorian.

Sibiu, Iunie 1908.

Ca două flori...

Atât de veche-i îngrozirea
Nici sufletele nu ne dor
Și tot îmi mai răsai din neguri...
— Iși au și morții dreptul lor..

In nopțile de primăvară
Revin aducerile-aminte
Și mintea pasăre răsleată
S'abate 'n drum peste morminte.

De ni se 'ncruciază drumul,
Indurerăți noi ne zimbim...
Nu-ți par și zimbetele noastre
Ca două flori din fîntîrim?

Styx.

Atragem atenția numai asupra pericolului ce ar rezulta din faptul, că s'ar împrumută de către bancă și nesocietari... Împrumutul nesocietar ar avea un interes unilateral, — ca delitiv față de bancă, (să-și procure un credit cât mai ieftin) pe când societarii delitori au un dublu interes: și ca societari (deci ca părtaș al întreprinderii, garantând dătinile societății) și ca împrumutați.

5. O altă normă firească, în băncile cu răspundere solidară și nelimitată, este: un membru nu poate fi societar decât într-o bancă!

E atât de naturală, cerința aceasta, încât nici nu mai e nevoie să insistăm asupra ei.

Pentru garantarea datoriilor contractate de banca, ce se cere în mod imperios.

6. De-asemenea, asupra *egalității voturilor* („un membru — un vot“ în adunarea generală) nu-i nevoie să insistăm, căci ea este un lucru firesc în ori-ce cooperativă (soc. de persoane).

7. Băncile populare, — și aceasta e mai mult un depidecat decât o normă — sunt chemate să aibă rolul de bancheri,* pentru toate celelalte cooperative tot astfel ele trebuie să fie adevărate „case comune de credit și economie“ ale celor întovărășiți.

Prin băncile populare, membrii, având fiecare compt-curent, să se facă încasările și plățile însemnate ale claselor de jos.

Aceasta idee, probabil a luât-o Schulze-Delitzsch din studierea băncilor populare scoțiene, unde ea eră înfăptuită cu mult înainte.

B. Norme privitoare la Administrație.

1. În afară de cerința naturală și fundamentală din sistem ca administrația să fie cât mai democratică, mai avem o particularitate:

2. Conducerea comercială a băncilor și retribuirea personalului administrativ.

În genere, băncile populare schulziste răsplătesc osteneala membrilor din comitetul ad-tiv, cari conduc efectiv afacerile și cari sunt răspunzători în fața legii pentru pierderile suferite de bancă, din cauza de neglijență sau de rea credință.

Retribuirea personalului constă într'un salar lunar fix, sau la acest salar se adaugă și o tantiemă din câștigul anual curat.

Retribuirea personalului țintește a întări interesul pentru propășirea instituției și a nutri mai mult sentimentul de responsabilitate al conducătorilor.

Comitetul ad-tiv (după § 3 din statutul-tip al organizației Schulze-Delitzsch, alcătuit din 3 membri: director, cassier și controlor, se alege pe 3 ani) figurează ca organul de conducere efectivă; în afară de dansul avem comitetul de supraveghere și adunarea generală, a căror atribuțiuni sunt aproape aceleași în toate felurile de bănci populare.

Atât urmele privitoare la drepturile și dătinile membrilor cât și cele ad-tive, sunt rezultatul firesc al concepțiunilor capitale din sistemul cooperativ Schulze-Delitzsch, pe care le-am cunoscut în primul nostru articol.

Mai cu seamă normele, după care se săvârșesc operațiunile de bancă, dovedesc cât de mare a fost strădania lui Schulze-Delitzsch, să afirme mereu spiritul cooperativ, — deși condițiunile vieții economice dela orașe, l-au forțat să facă unele concesii primejdioase...

Despre operațiunile băncilor populare schulziste vom vorbi însă altădată. Pentru azi, cele de mai sus, deși prea puțin, cred că vă este de ajuns. Și fiindcă nu vreau să obosesc fac popas aci.

(Va urma).

Dr. I. Răducanu.

*) Vezi: Schulze-Delitzsch: Die Genossenschaften in einzelnen Gewerbszweigen. Leipzig 1873.

Serbările dela Șimleu.

Adunarea generală a „ASTREI“ INVITARE.

Comitetul aranjator invită cu toată onoarea la serbările, ce vor avea loc din prilejul adunării generale a Asociației pentru literatura și cultura poporului român la Șimleu, din 6 până la 9 August, st. n. (24—27 Iulie st. v.) a. c.

Fiindcă invitații speciale nu se trimit, prin aceasta să se considere invitați toți românii, cari se interesează de progresul cultural al neamului nostru.

Iată programul în liniamente generale:

Joi, în 6 August, la 12 oare, se va primi la Cizer comitetul central, care va veni prin Ciucea, iar dela Cizer va călători mai departe cu trăsurile până la Șimleu. Ceice doresc dintre onorații oaspeți, și mai ales domnii ziaristi, cari doresc a se deodată cu comitetul central sunt rugați a ne anunța din bunăvreme, spre a se putea trimite trăsurile suficiente. La întâmpinarea comitetului central în Cizer, cea dintâi comună sălăjană în direcția aceasta (sudică), se va aduna poporul împreună cu fruntașii din toate comunele dimprejur. Membrii comitetului vor fi salutați de cler și popor, iar din partea despărțământului Șimleu al Astei de Rev. d-l Alimpu Barbolovici, vicarul Sălajului și președintele despărțământului.

(Trenul, cu care călătorește comitetul central, nr. 505 sosește în Ciucea dimineața la 8 oare 58 minute. Din Brașov pornește Mercuri sara la 7 oare 30 minute, din Sibiu noaptea la 11 oare 10 minute, și-l ajunge la Copșa, iar din Cluj Joi dimineața la 6 oare 10 m.)

Joi seara va avea loc în Șimleu convenirea de cunoștință.

Vineri se va face serviciu divin și se va ține întâia ședință. După ședință va avea loc banchetul, după el inaugurarea expoziției etnografice și petrecerea populară. În acelaș local cu expoziția etnografică sălăjenească va expune lucrări de industrie casnică Reuniunea femeilor române din comitatul Hunedoarei, a cărei prezidență este d-na Elena Hossu-Longin.

Seara va avea loc teatrul. Se va jucă o piesă populară originală cu muzică și cântări din partea diletanților sălăjeni, instruați de artistul nostru dramatic Aurel P. Bănuțiu, care va creă rolul principal. După teatru va fi masă comună a la carte.

Sâmbătă a. m. se va ține a doua și eventual p. m. a treia ședință.

Seara va avea loc concertul. Un punct de forță al concertului va fi balada Constantin Brancoveanu, capo d'opera d-lui prof. din Blaj Iacob Mureșianu, care va veni și o va conduce în persoană. Va fi cântată de corul teologilor din Gherla, în care se va contopi și al Casinei române din Șimleu. Va concerta și corul Hilaria din Orade.

După concert, care va constă din 5 puncte, va urmă dans

Toate serbările se vor ține într'un teatru de vară, construit anume spre scopul acesta în cetatea lui Bathori (o grădină frumoasă), unde publicul va fi cu totul separat de străini. În teatru vor încăpea peste 1000 persoane. Lojile vor fi decorate cu țesături și cusături românești din Sălaj. Lumină electrică.

Toți ceice doresc a participa sunt rugați pe calea aceasta să se însinue cât mai îngrabă, cel târziu până la 1 August (19 Iulie) a. c., căci altcum nu putem garanta de cvartir. Cvartire avem de trei feluri: gratuite, la particulari cu 2 cor. pe 24 ceasuri și la hotele. Ceice se însinue sunt rugați a arăta ce fel de cvartir doresc.

De asemenea și ceice doresc a participa la banchet sunt rugați a se însinue deodată cu însinuarea participării, cel târziu până în 1 August. n. căci altcum comitetul aranjator nu garantează. Tacămul costă 5 cor. de persoană. La banchet vor lua parte și țarași, a 1 cor. 60 bani tacămul.

După încheierea serbărilor, Duminecă, 9 August n., se va face peregrinaj la mormântul din Bocșa-română al lui Simeon Bănuțiu, dela nașterea căruia se implinesc 100 ani. Se va face și o excursiune la Moigrad, fosta capitală a Daciei porolisene.

NB. Insinuările pentru cvartire și banchete locam și cererile de informațiuni sunt a se adresa d-lui Ioan P. Lazar, președintele comitetului aranjator.

Onor. oaspeți au legătură cu trenul până în Șimleu: prin Orade, Carei, și Cluj, Bistrița, Gherla, Dej, Jibou, Zălau.

Comitetul aranjator.

HANUL DELA STENA.

— Roman din viața macedonenilor. —

De Daniel Vodca.

Partea a II-a.

XI.

(Continuare.)

Ce trist eră glasul clopotelor!...

Părea un cântec de înmormântare, cules din toate limbile de aramă și purtat spre largul zărilor depărtate, într'o adiere plângătoare.

Dăngăniturile acel subțiri și repezi, acel tărăgănat, creșteau din văi și din virfuri de coline, alunecau în văzduhul limpede și se împreunau în tremurări prelungi, sfârșite departe de tot, pe întinsul apelor singuratic.

În sufletele cărbunariilor se lăsase o tristețea grea.

Chipurile morților le răsăreau încă în minte. Se gândeau la cei rămași acasă, la mamele fără sprijin deacum, la plânsul nevestelor.

Le eră milă și de tovarășii lor sârmani, îngropați acolo, laolaltă, într'un colț de țărnam, lângă veșnica tânguire a apelor, lângă drumul pe care mâine poate, vor trece alți năpăstuiți, spre scorburile pline de primejdii ale Olimpului.

— L'ați văzut pe Barba Costa, săracu? Când a plecat din Crușa strigă muierei să nu se mai bocească;... ce folos de munca lui, fraților, că i-a rămas bătrâna pe drumuri? zise un moșneag.

— Dar bietul Andrea!... Avea doi copii. Acum, uite, odihnește în groapă și copiii-l așteaptă. Dreptate e asta dela Dumnezeu, moșule?

— Nu e dreptate fraților, nu e dreptate...

Așa vorbeau cei câțiva cărbunari, urcând coasta muntelui.

Când ajunseră la virf și văzură la poală prăpăstiile grozave, dealurile de zăpapă, se cutremură. Glasul le răsuna ciudat. O teamă cumplită li înfloră.

Oare nu e tot așa și soarta lor?

Maine, zăpezile se vor grămădi peste ei.

De vor scăpa de urgia iernii, venia primăvara cu rîuri repezi, cu rostogoliri de stânci, venia vara cu furturile ei spăimântătoare, cu trăznete deosebite, ce puteau dintr'o zi într'alta să le aprindă coliba.

Li se increțește carnea pe trup, gândindu-se că au să-și lase oasele sub pământ străin, neplânse de nimeni, neingropate poate de nimeni, și la gândul ăsta, li prinse dorul de casă. Se priviră lung și fiecare cetă în ochii vecinului aceleași gânduri.

Unul zise:

— Plecăm!

Iar ceilalți clătinară capul.

— Plecăm!

Până seara, toate erau gata.

Patru catări fură încărcăți cu cele câteva lucruri din colibă și porniră la vale.

După ei, veniau șase oameni triști, în inimile cărora totuși, licărea o scântie de fericire: gândul că peste o săptămână-două vor fi acasă.

Cei șase cărbunari priviră încă odată căsuța lor, tresăriră lăsând în urmă ruinele colibei lui Andrea și se închinară, ajungând pe poteca ce se lăsa spre Litora.

Cu cât umblau, vântul nu mai eră așa de aspru. Adieri călduțe veniau dinspre mare; pe alocurea, câte un crâmpei de pământ negru răsăria de sub zăpadă, iar când sfârșiră de coborît, o pajistă verde se ivi ca prin minune, pe după un colț de stâncă.

Fără să mai treacă prin Litora, ei cotiră între niște dealuri și răzbiră în câmpie. De acolo, zăpada se rărea. Erau mai întinse ogoarele negre, luncile verzi — decât domnia zăpezii.

Seara, cei șase cărbunari se opriră la o margine de râu, inadăpostul unor stejari cu ramurile dese, împletite în razele lunii.

Noaptea eră senină. În zare se vedeau vărfurile albe ale munților, presărate cu stele de gheață argintie. Depărtările erau înfășurate într'o lumină verzuie, în apele căreia se încaseră toate stelele. Pe alocurea numai, de se vedeă câte un luceafăr pălit, tremurând în zadar de dorul unei raze.

Intinși pe zeghele de capră, cu mâinile sub cap, călătorii se gândeau la viforul de ajun, la trozniturile munților, la urletele vânturilor.

Acum, pacea de văzduh se lăsa și pe sufletele lor.

În liniștea nopții, se auzea numai ronțăitul catărilor și murmurul gârlei. Se mai gândea cineva la morți? Cine știe... În mintea cărbunariilor perindau priveliști fermecătoare. Vedeau satul cu liniștea lui, cu viața potolită a câmpului, cu zilele fără sbuciumări. Li așteptă o viață mai săracă, dar fără atâtea griji.

Altfel va răsuna crivățul în hornul incins deacasă. La căldura vetrii, în mijlocul celor dragi, viforul e un cântec adormitor, o poveste ciudată, care te leagă în vise dulci.

...Și le părea acum că sunt la ei, în adăpostul căminului. Gârla curgea domoală, cu gălgăituri line. Luna coborâ ingâlbenind, coasta îndepărtată a Olimpului. Ronțăitul catărilor abia se mai auzea.

(Urmează.)

ȘTIRI.

Colanul ordinului Carol I a fost înmănat președintelui republicii franceze, în numele M. S. Regelui României, de către d-l Ghica, pe care d-l Fallières l-a primit într'o audiență extraordinară.

În 14 și 15 c. s'au întrunit secțiile literare-științifice ale „Asociațiunii.“ S'a cetit raportul anual al secretarului literar și s'a primit propunerea de-a se scoate lunar o broșură din „Biblioteca populară“. Din lucrările prezentate spre publicare remarcăm: „Dicționarul numirilor de localități cu populațiune română de pe teritoriul statului ungar“ compus din încredințarea secției de d-nii Silv. Moldovan și N. Togan. Vom reveni mai pe larg asupra hotărîrilor de alt ordin într'un număr viitor.

O evadare. — Bine cunoscutul scriitor austriac Loewendhal, care fusese așezat într'o casă de nebuni din Austria-de-jos, a izbutit să evadeze în dupăameaza zilei de 10 Iulie st. n.

Loewendhal care pătimiă de „paranoia“ fusese închis mai de mult, după ce fusese părtaș la o încercare de evadare din casa de sănătate din Dresda, a prințesei Luisa de Cobourg.

Se crede că o doamnă din înalta societate austriacă a înlesnit fuga lui Loewendhal.

Intrevederea lui M. Iswolski cu baronul de Aehrenthal. — Ziarele din Viena se ocupă cu întrevederea dintre M. Iswolski și baronul de Aehrenthal, relevând importanța-i politică. După spusa lor, cei doi ministri s'au întreținut mai ales în chestia reformelor din Macedonia.

Zice *Neue Freie Presse*: „Anglia și Franța fiind prea depărtate nu pot să precumpănească influința publică ce Rusia și Austro-Ungaria, fiind unite, câte să aibă asupra Statelor balcanice.“

A apărut *Din trecutul nostru, sau istoria românilor, povestită de d-l Al. Vlăduță. Prețul 3 lei 50 (plus porto). Cetitorii noștri sunt rugați să dea acestei însemnate cărți toată atențiunea.*

Cercul Claire Laforte din localitate își continuă zilnic reprezentațiile variate. Surorile Panaitescu, gimnastice, dansatoarea Prinț, etc. culeg aplauze prin jocurile lor fermecătoare. Se anunță că cercul va părăsi în curând Sibiuul. Recomandăm celor ce nu l-au văzut încă să asiste la reprezentațiile ce vor mai avea loc scurtă vreme.

Din toată lumea. Țarul și Țarina Rusiei s'au stabilit la Peterhoff.

— Luni se va deschide în Praga congresul slavilor.

— Primul ministru Wekerle e în Sirmia (Croatia) unde vizitează minele de cărbuni din Vordnic.

— S'a constituit partidul național al Sârbilor, cu planul de a respecta în toate acțiunile sale unitatea statului, luptând pentru integritatea și independența lui.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.

Red. responsabil: LA ZAR DEVAN.

Banca de asigurare

„TRANSSYLVANIA“

— din Sibiu —

— întemeiată la anul 1868 —

în Sibiu, str. Cisnădiei Nr. 5 (edificiile proprii).

Fonduri de întemeiere și de rezervă 2.161.399-11/2 cor.

asigurează în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune,

(edificii de ori-ce fel, mărfuri, mobile, vite, produse economice etc.)

asupra vieții

în toate combinațiile: capitale pentru cazul morții, asigurări de zestre, de copii, de studii, rente pe viață etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală.

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului scadent la decedare.

Valori asigurate contra incendiului:

95.816.412 — coroane.

Capitale asigurate asupra vieții:

9.882.454 — coroane.

Dela întemeiere s'au solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4.484.278-83 coroane,

pentru capitale asigurate pe viață 4.028.113-12 coroane.

Oferte și orice informațiuni se pot lua dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei Nr. 5, etagiu I, curtea I, și la agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița, Cluj și Oradea-mare, dela subagenții din toate comunele mai mari.